

ARCHEOLOGIE • BOUWHISTORIE

ARCHEOLOGIENOTA – PROGRAMMA VAN MAATREGELEN

BELSELE – LOKERSE BAAN 26-28

A. DEVROE
JULI 2018

COLOFON

Project

Archeologienota – Belsele, Lokerse Baan 26-28

Opdrachtgever

'T Amerikaantje
Lokerse Baan 26
9111 Belsele

Opdrachtnemer

Annika Devroe Archeologie & Bouwhistorie bvba
Lemmensstraat 34
2800 Mechelen
0472/59.31.41
annika.devroe@gmail.com
BE 0680.617.128

Erkende archeoloog: Annika Devroe, OE/ERK/Archeoloog/2015/00085

© 2018 Annika Devroe Archeologie & Bouwhistorie bvba

Annika Devroe Archeologie & Bouwhistorie bvba aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit het gebruik van de resultaten van dit onderzoek of de toepassing van de adviezen. Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag vermenigvuldigd of aangepast worden, opgeslagen worden in een geautomatiseerd gegevensbestand, en/of openbaar gemaakt worden in enige vorm of wijze ook, elektronisch, mechanisch, door fotokopie of enige andere wijze, zonder voorafgaandelijk toestemming van de opdrachtgever.

INHOUD

Inhoud	0
1. Gemotiveerd advies	1
2. Programma van maatregelen voor uitgesteld vooronderzoek met ingreep in de bodem	2
2.1. Inleiding	2
2.2. Administratieve gegevens	3
2.3. Onderzoeksstrategie	3
2.4. Vraagstelling en onderzoeksdoelen	4
2.5. Onderzoeksmethode en -technieken	5
2.6. Voorziene afwijkingen van de Code van Goede Praktijk	7
3. Figurenlijst	7

1. GEMOTIVEERD ADVIES

Het projectgebied ligt ten zuidwesten van Belsele, een deelgemeente van Sint-Niklaas. In het noorden grenst het gebied aan de Lokerse Baan. Het projectgebied ligt ten noorden van de Wase cuesta. Dit is een topografische hoogte, gelegen ten noorden van de oost-west georiënteerde Schelde-Durme as en ten westen van het noord-zuid gerichte doorbraakdal van Hoboken. Langsheen de noordflank wordt het hydrografisch net geconditioneerd door het aanwezige microreliëf gevormd door eolische herwerking van het zandig of lemig materiaal tot kleine stuifzandruggen. Langs de oostelijke grens van het projectgebied vloeit een beek richting het noorden waar ze uitkomt in de Leebeek, die op ca. 700 m van het projectgebied ligt. Bodemkundig gezien gaat het om matig natte tot natte lemige zandbodems. Het terrein omvat drainageklassen "d" en "e". Dit lijkt op het eerste zicht misschien te nat voor menselijke bewoning, maar het feit dat op de Ferrariskaart de zuidelijke zone in gebruik was als akkerland doet aannemen dat menselijke bewoning hier niet uitgesloten kan worden.

In de omgeving staan enkele archeologische vondstlocaties aangeduid. Het gaat om middeleeuwse bewoning en neolithisch materiaal. De informatie betreffende deze locaties is nogal vaag en het is onduidelijk of er al effectief archeologisch onderzoek werd uitgevoerd. Het ontbreken van archeologische vondstlocaties lijkt dan ook vooral te wijten te zijn aan het ontbreken van systematisch onderzoek in de omgeving. Het projectgebied was tot het midden van de 20ste eeuw onbebouwd. In hoeverre de bouw van de huidige winkels de ondergrond hebben verstoord is onduidelijk.

Op basis van deze gegevens kunnen archeologische sporen niet uitgesloten worden en kan het archeologisch potentieel als middelmatig ingeschat worden.

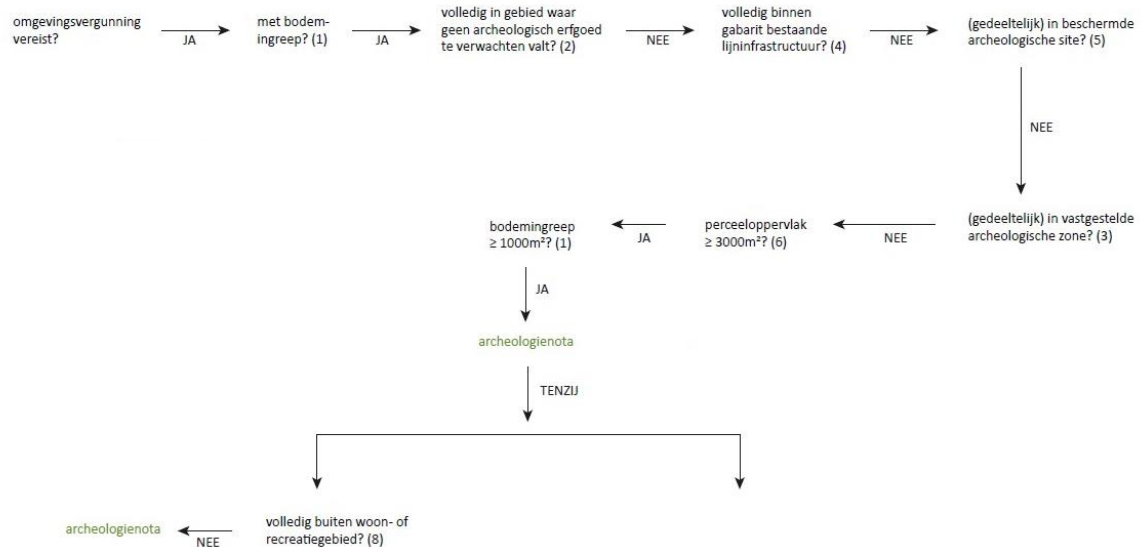
Ter hoogte van het projectgebied zal men de bestaande gebouwen grotendeels afbreken, met uitzondering van de Smatch (ca. 610 m²). Ongeveer ter hoogte van de af te breken gebouwen zal een nieuw gebouw (ca. 1182 m²) opgericht worden. Rondom wordt nieuwe parking, wegenis en buitenopslag voorzien. Er wordt ook een buffervoorziening onder de verharding geplaatst met behulp van betonnen buizen. Een knijpleiding zorgt voor een vertraagde afvoer naar de waterloop. De toekomstige werken zorgen voor een verstoring van ca. 60 cm (vloerplaat), 90 cm (verhardingen), 120 cm (fundering), 150 cm (buffervoorziening). Afhankelijk van de reeds bestaande verstoring door de aanleg van de bestaande verharding en de oprichting van de gebouwen, zal het archeologisch niveau verstoord worden.

Gezien het archeologisch potentieel, de mogelijke kenniswinst en de toekomstige verstoring is bijkomend onderzoek nodig. Dit zal echter via een uitgesteld traject verlopen gezien de bestaande bebouwing en verharding. Het archeologisch vooronderzoek met ingreep in de bodem zal in twee fases uitgevoerd worden, dit omdat de te behouden winkel bereikbaar dient te blijven tijdens de afbraak van de naastliggende gebouwen en verharding.

2. PROGRAMMA VAN MAATREGELEN VOOR UITGESTELD VOORONDERZOEK MET INGREEP IN DE BODEM

2.1. INLEIDING

De archeologienota werd opgemaakt naar aanleiding van de aanvraag van een stedenbouwkundige vergunning waarbij de voorwaarden voldoen aan art. 5.4.1. van het Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013.

Figuur 1: Beslissingsboom in functie van huidig project. (A. Devroe 2018)

2.2. ADMINISTRATIEVE GEGEVENS

Locatie: Oost-Vlaanderen, Sint-Niklaas, Belsele, Lokerse Baan 26-28

Bounding box: punt 1 (NO) – X 129420,775 Y 203439,741

Punt 2 (Zw) – X 129504,426 Y 203317,269

Kadaster: Sint-Niklaas, afdeling 9, Belsele, sectie C, percelen 1111m, 1111n en 1111p

Oppervlakte projectgebied: ca. 6196 m²

Oppervlakte onderzoeksgebied fase 1 (excl. behoud winkel): ca. 4631 m²

Oppervlakte onderzoeksgebied fase 2: ca. 950 m²

Figuur 2: Kadasterkaart met aanduiding projectgebied. (Geopunt Vlaanderen s.d.)

2.3. ONDERZOEKSSTRATEGIE

Na het bureauonderzoek werden de verschillende vooronderzoeken zonder ingreep in de bodem afgewogen. Hiervoor werden telkens volgende vier criteria overlopen:

- Is het mogelijk deze methode toe te passen op dit terrein?
- Is het nuttig deze methode toe te passen op dit terrein (levert het iets op)?
- Is het overdreven schadelijk voor het bodemarchief deze methode toe te passen op dit terrein?
- Is het noodzakelijk deze methode toe te passen op dit terrein (kosten-batenanalyse)?

Geofysisch onderzoek geeft voornamelijk goede resultaten op droge leembodems. Deze methode is vrij duur en aangezien in dit geval moeilijk na te gaan is wat het archeologisch potentieel is, kan het

een duur onderzoek worden dat weinig oplevert. Op basis van de kosten-batenanalyse en het feit dat gezien de bodemgesteldheid dit geen ideale ondergrond is werd dit onderzoek niet voorgesteld.

Een veldkartering is vooral nuttig op pas geploegde akkers. Dit is hier niet het geval en bovendien geeft dergelijk onderzoek enkel een beeld van de bovenste laag. Niet alle archeologische periodes zijn even rijk aan materiaal waardoor de afwezigheid van vondstmateriaal niet gelijkgesteld kan worden aan de afwezigheid van sporen. Gezien de aanwezige verharding en bebouwing is het niet mogelijk een veldkartering uit te voeren.

Op basis van het bureauonderzoek lijkt het onderzoeksgebied mogelijk verstoringen te kennen. Een landschappelijk bodemonderzoek zou hier meer uitsluitsel kunnen over geven, net als over de gaafheid van het bodemprofiel. Gezien de aanwezige verharding en bebouwing zou men voor mechanische boringen of profielputten moeten kiezen waardoor de kost hoger oploopt. Een duidelijk beeld van de bodemopbouw kan echter beter verkregen worden uit de profielen in een proefsleuvenonderzoek.

Onderzoeken in functie van steentijd (landschappelijk/verkennd/waarderend booronderzoek, proefputten) zouden nuttig kunnen zijn aangezien steentijdvondsten niet uitgesloten kunnen worden. Vlakbij werden neolithische vondsten aangetroffen en het terrein is op zich vrij gunstig gelegen. Het projectgebied is echter vrij nat en op basis van de bodemkaart kan men opmerken dat in de omgeving meer gunstige locaties gelegen zijn (hoger gelegen, drogere terreinen) waardoor het potentieel voor steentijdvindplaatsen eerder als laag beschouwd wordt. Gezien de kosten-batenanalyse worden deze onderzoeken dan ook niet geadviseerd. Tijdens het sleuvenonderzoek zal hier wel aandacht aan besteed worden.

Op basis van het uitgevoerde bureauonderzoek wordt dan ook een vooronderzoek met ingreep in de bodem door middel van proefsleuven geadviseerd. Op deze manier kan meteen een goed beeld verkregen worden van het archeologisch potentieel en eventuele verstoringen.

2.4. VRAAGSTELLING EN ONDERZOEKSDOELEN

Het doel van het vooronderzoek met ingreep in de bodem door middel van proefsleuven is een archeologische evaluatie van het terrein. Op basis van het bureauonderzoek kon niet aangetoond worden of een archeologische site aanwezig is of niet, maar via dit onderzoek kan het archeologisch potentieel nagegaan worden.

Hierbij dienen volgende onderzoeksvragen beantwoord te worden:

- Welke zijn de waargenomen horizonten in de bodem , beschrijving + duiding?
- In hoeverre is de bodemopbouw nog intact? Waardoor kan het ontbreken van een horizont verklaard worden?
- Zijn er bodemsporen aanwezig? Zo ja, zijn deze van natuurlijke of antropogene aard?
- Op welk(e) niveau(s) manifesteren de archeologische sporen zich?
- Is er een bodemkundige verklaring voor de (partiële) afwezigheid van archeologische sporen?
- Maken de antropogene sporen deel uit van één of meerdere structuren?
- Kan op basis van gerecupereerd materiaal uitspraak gedaan worden over de datering? Behoren de sporen tot één of meerdere periodes?
- Kan op basis van het sporenbestand in de proefsleuven een uitspraak gedaan worden over de aard en omvang van de occupatie?
- Geven de resultaten aanleiding tot vervolgonderzoek? Zo ja, wat is de ruimtelijke afbakening van de zone(s) voor vervolgonderzoek?
- Welke aspecten verdienen bijzondere aandacht bij een eventueel vervolgonderzoek?

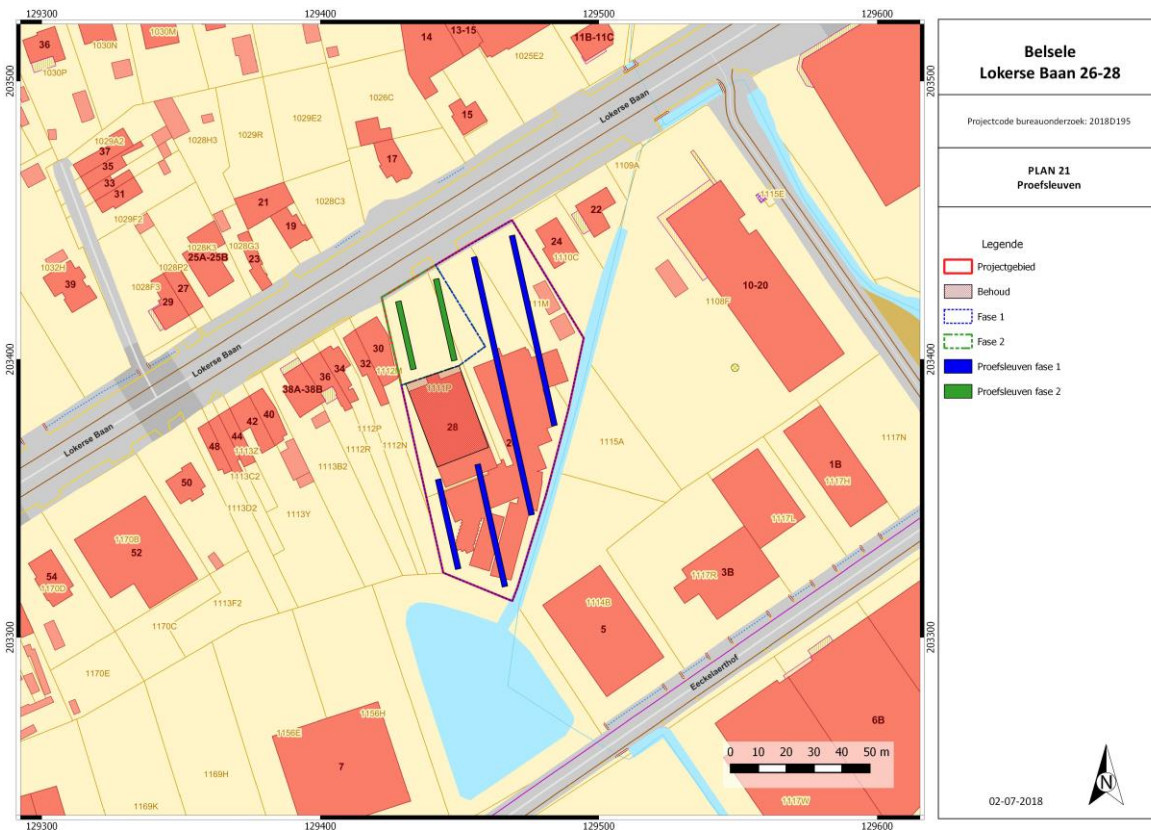
- Is behoud in situ op basis van de resultaten van het vooronderzoek mogelijk?

2.5. ONDERZOEKSMETHODE EN -TECHNIEKEN

De winkel van de Smatch zal behouden blijven. Ter hoogte van de rest van het projectgebied zullen wel werken plaatsvinden. Het onderzoeksgebied omvat dan ook de volledige zone met uitzondering van de te behouden winkel. Het bijkomend onderzoek zal in twee fases uitgevoerd worden omdat de te behouden winkel zo lang mogelijk bereikbaar dient te blijven en zeker terwijl de andere gebouwen afgebroken worden. Elke fase zal dan ook resulteren in een aparte nota.

Het onderzoeksgebied zal door middel van parallelle continue proefsleuven onderzocht worden. Deze worden aangelegd na de afbraak van de gebouwen tot net onder de vloerplaat en het uitbreken van de verharding. De uitbraak van de vloerplaat en de verharding gebeurt onder begeleiding van de veldwerkleider. Indien tijdens deze begeleiding zou vastgesteld worden dat hierbij het archeologisch niveau nog niet geraakt wordt, kan de sloop verder zonder constante toezicht van de veldwerkleider gebeuren. Er worden dan wel duidelijke afspraken gemaakt in verband met de uitbraakdiepte zodat deze zeker niet dieper gaat dan de bestaande verstoring. De funderingen kunnen enkel uitgebroken worden binnen de bestaande verstoring. Aanwezige kelders en nutsleidingen dienen tot na het archeologisch onderzoek te blijven zitten.

De sleuven worden ongeveer noord-zuid georiënteerd aangelegd. De sleuven hebben een breedte van 2 m en een maximale afstand van 15m van middelpunt tot middelpunt. Er zal minstens 10% van het onderzoeksgebied door middel van proefsleuven onderzocht worden, aangevuld met 2,5% dwarssleuven en/of kijkvensters. De hoeveelheid en locatie van dwarssleuven en/of kijkvensters zijn vrij te bepalen door de erkend archeoloog/veldwerkleider. Een keuze voor of tegen het aanleggen van dwarssleuven en/of kijkvensters wordt gemotiveerd in het verslag van resultaten van het proefsleuvenonderzoek. Kijkvensters en/of dwarssleuven kunnen bijvoorbeeld aangelegd worden om na te gaan of aangetroffen paalkuilen deel uitmaken van een structuur, maar kunnen evenzeer aangelegd worden om een meer exacte afbakening van een archeologische site te bekomen. Indien tijdens de aanleg van de proefsleuven blijkt dat de bestaande bebouwing en/of verharding het archeologisch niveau volledig verstoord heeft, wordt overgeschakeld op proefputten om deze verstoring te kunnen afbakenen.

Figuur 3: Voorstel proefsleuvenplan. (A. Devroe 2018)

De aanleg van deze sleuven gebeurt met een graafmachine met een niet-getande graafbak van 2 m breed, onder begeleiding van de veldwerkleider. Het eerste vlak wordt aangelegd op een eerste leesbaar archeologisch niveau. Indien er meerdere archeologische niveaus aanwezig zijn, wordt elk niveau apart gewaardeerd. Er wordt momenteel van uitgegaan dat het om een site zonder complexe verticale stratigrafie gaat en er maar één niveau aanwezig is. Er wordt dagelijks voorzien in een volledige opmeting van sleuven, kijkvensters en sporen. Dit betekent dat er dagelijks een recent en aangevuld grondplan beschikbaar is, dat op elk moment aangeleverd kan worden. Er dient een selectie van de sporen gecoupeerd te worden die afdoende is om de onderzoeksvragen te beantwoorden. In vermoedelijke diepe sporen zoals waterputten en waterkuilen wordt een boring gezet om te verifiëren of het om een dergelijk spoor gaat en om de diepte te bepalen. Over het projectgebied worden enkele relevante profielputten aangelegd. Deze profielputten worden beschreven en bestudeerd door de aardkundige van het projectteam. Sporen waarbij de metaaldetector een signaal geeft, worden aangeduid in de sporenlijst. Metaalvondsten worden enkel ingezameld als zij zich aan het vlak bevinden of als ze zich in een spoor bevinden dat gecoupeerd wordt. De aanwezigheid van een steentijdsite kan niet uitgesloten worden. Tijdens het vooronderzoek dient er daarom aandacht geschonken te worden aan concentraties van lithische artefacten. Indien lithische vondsten aangetroffen worden dient ingeschat te worden of het om verspreide vondsten gaat of om een activiteitenzone. Steentijdvondsten worden driedimensionaal ingemeten. Deze vondsten en concentraties worden aan een specialist voorgelegd om een verdere waardering van het terrein te bekomen. Na afloop van het onderzoek worden de sleuven gedicht om verdere degradatie van eventueel aanwezige sporen te voorkomen. Indien nodig worden kwetsbare sporen (graven, zeer ondiep bewaarde sporen) afgedekt met doek of plastic zodat ze in geval van een vervolgonderzoek in de vorm van een opgraving niet verder worden aangetast vooraleer ze onderzocht kunnen worden.

Het onderzoeksdoel is bereikt wanneer op basis van het vooronderzoek met ingreep in de bodem een voldoende gefundeerde uitspraak gedaan kan worden over de aard en omvang van de

archeologische waarden in het projectgebied en wanneer een eenduidig advies kan gegeven worden voor vrijgave van het terrein, behoud in situ of vervolgonderzoek door middel van een opgraving.

2.6. VOORZIENE AFWIJKINGEN VAN DE CODE VAN GOEDE PRAKTIJK

Er worden geen afwijkingen ten aanzien van de Code van Goede Praktijk voorzien. Moesten er tijdens de uitvoering van het vooronderzoek met ingreep in de bodem redenen zijn waarom wel wordt afgeweken van de bepalingen in de code, dan worden deze gemotiveerd in het verslag van resultaten.

3. FIGURENLIJST

Figuur 1: Beslissingsboom in functie van huidig project. (A. Devroe 2018).....	2
Figuur 2: Kadasterkaart met aanduiding projectgebied. (Geopunt Vlaanderen s.d.).....	3
Figuur 3: Voorstel proefsleuvenplan. (A. Devroe 2018).....	6